

**O‘ZBEKISTON MUZEYLARGA BO‘LGAN E‘TIBOR (1991-2021) HAMDA
MUZEY SOHASINI RIVOJLANTIRISHDA HUQUQIY NORMATIV
HUJJATLAR VA STATISTIKA MA‘LUMOTLARI**

Abdullayev Temur

Chirchiq davlat pedaogika universiteti

Fakultetlar’aro ijtimoiy fanlar kafedrasida o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida 1991-2021 yillar davomida muzeylarga bo‘lgan e‘tibor va ushbu sohani rivojlantirishda amalga oshirilgan huquqiy, iqtisodiy va madaniy islohotlar tahlil qilinadi. Mustaqillik yillarida muzeylar milliy madaniy merosni asrash va targ‘ib qilishning muhim markazlariga aylangan. Maqolada muzeylar faoliyatini tartibga soluvchi huquqiy normativ hujjatlar, jumladan, “Muzeylar to‘g‘risida”gi qonun, Prezident farmonlari va qarorlari hamda Davlat dasturlari tahlil qilinadi.

Shuningdek, maqolada O‘zbekiston muzeylarining soni, ularning hududiy taqsimoti, tashrif buyuruvchilar statistikasi va muzey fondlarining boyitilishi bo‘yicha ma‘lumotlar keltiriladi. 1991-2021 yillarda davlat tomonidan ajratilgan mablag‘lar va xalqaro hamkorlik dasturlari orqali muzey infratuzilmasining modernizatsiya qilinishi va yangi muzeylarning tashkil etilishi yoritiladi. Tadqiqot natijalari muzey sohasini rivojlantirishning muhim yo‘nalishlari va kelgusidagi ustuvor vazifalarni belgilashga yordam beradi.

Kalit so‘zlar: O‘zbekiston muzeylari, madaniy meros, huquqiy normativ hujjatlar, muzeylar to‘g‘risidagi qonun, muzey sohasini rivojlantirish, statistika, madaniy infratuzilma, mustaqillik yillari, tashrif buyuruvchilar, muzey fondlari.

**ATTENTION TO MUSEUMS IN UZBEKISTAN (1991-2021) AND LEGAL
REGULATORY DOCUMENTS AND STATISTICAL DATA IN THE
DEVELOPMENT OF THE MUSEUM SECTOR**

Annotation. This article analyzes the attention paid to museums in the Republic of Uzbekistan in 1991-2021 and the legal, economic and cultural reforms implemented in the development of this sector. During the years of independence, museums have become important centers for the preservation and promotion of national cultural heritage. The article analyzes the legal regulatory documents regulating the activities of museums, including the Law “On Museums”, Presidential Decrees and Resolutions, and State Programs.

The article also provides information on the number of museums in Uzbekistan, their territorial distribution, visitor statistics, and the enrichment of museum funds. The

modernization of museum infrastructure and the establishment of new museums through state funds and international cooperation programs in 1991-2021 are highlighted. The results of the study will help determine important areas of development of the museum sector and future priorities.

Keywords: Museums of Uzbekistan, cultural heritage, legal regulations, law on museums, development of the museum sector, statistics, cultural infrastructure, years of independence, visitors, museum funds.

ВНИМАНИЕ К МУЗЕЯМ В УЗБЕКИСТАНЕ (1991-2021 ГГ.)
И ПРАВОВЫМ НОРМАТИВНЫМ ДОКУМЕНТАМ И СТАТИСТИЧЕСКОЙ
ИНФОРМАЦИИ В РАЗВИТИИ МУЗЕЙНОЙ СФЕРЫ

Абстрактный. В данной статье анализируется внимание, уделяемое музеям в Республике Узбекистан в 1991-2021 годах, а также правовые, экономические и культурные реформы, реализованные в развитии этой сферы. В годы независимости музеи стали важными центрами сохранения и популяризации национального культурного наследия. В статье анализируются правовые и нормативные документы, регулирующие деятельность музеев, в том числе Закон «О музеях», указы и постановления Президента, Государственные программы.

Также в статье представлена информация о количестве музеев Узбекистана, их территориальном распределении, статистике посещений и пополнении музейных фондов. В 1991-2021 годах будет обеспечена модернизация музейной инфраструктуры и создание новых музеев за счет средств, выделяемых государством и программ международного сотрудничества. Результаты исследования помогут определить важные направления развития музейной сферы и приоритетные задачи на будущее.

Ключевые слова: музеи Узбекистана, культурное наследие, нормативно-правовые документы, закон о музеях, развитие музейного дела, статистика, культурная инфраструктура, годы независимости, посетители, музейные фонды.

Kirish

O‘zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishgach, milliy madaniyat va tarixiy merosni asrash, targ‘ib qilish hamda kelajak avlodga yetkazish masalalari davlat siyosatining muhim yo‘nalishlaridan biriga aylandi. Shu jarayonda muzeylar xalqning madaniy xotirasi va boy tarixiy merosini namoyish etuvchi muhim markaz sifatida alohida e‘tiborga sazovor bo‘ldi.

1991-2021 yillar davomida muzeylar sohasini rivojlantirish uchun qator huquqiy va tashkiliy chora-tadbirlar amalga oshirildi. Jumladan, “Muzeylar to‘g‘risida”gi qonunning qabul qilinishi, Prezident farmonlari va qarorlari, Davlat dasturlarining

qabul qilinishi mazkur sohaning huquqiy asoslarini mustahkamladi. Shu bilan birga, muzey infratuzilmasini modernizatsiya qilish, ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash va yangi muzeylar tashkil etishga katta e’tibor qaratildi.

Muzeylarning soni, ularning tashrif buyuruvchilari statistikasi, fondlarning boyitilishi kabi ko‘rsatkichlar ushbu sohadagi islohotlarning natijadorligini ko‘rsatadi. Ushbu tadqiqotda O‘zbekistonda muzey sohasini rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilgan ishlar, huquqiy normativ hujjatlar va statistik ma’lumotlar asosida tahlil qilinadi. Bu esa muzeylarning madaniy va ijtimoiy hayotdagi o‘rni va ahamiyatini yanada chuqurroq anglashga yordam beradi.

Adabiyotlar tahlili

O‘zbekistonda muzeylar faoliyatini o‘rganish va rivojlantirishga oid ilmiy tadqiqotlar, huquqiy hujjatlar va statistik ma’lumotlar ushbu sohaning rivojlanish bosqichlarini yoritishda muhim ahamiyatga ega. Mustaqillikdan keyingi davrda muzeylar sohasiga oid huquqiy asoslar yaratilib, qator me’yoriy hujjatlar qabul qilindi. Jumladan, O‘zbekiston Respublikasining “Muzeylar to‘g‘risida”gi qonuni (1999) muzeylar faoliyatini tartibga soluvchi asosiy hujjat hisoblanadi. Ushbu qonun muzeylarning ijtimoiy vazifalarini belgilab, ularning moddiy-texnik bazasini rivojlantirishga yo‘naltirilgan qoidalarni o‘z ichiga oladi.

Prezident farmonlari va qarorlari, xususan, 2017-yilda qabul qilingan “O‘zbekiston Respublikasida madaniyat va san’atni rivojlantirishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi qaror va 2020-yildagi “Madaniy meros obyektlarini saqlash va ulardan foydalanishni takomillashtirish” to‘g‘risidagi qaror, muzeylarning moddiy-texnik holatini yaxshilash va ularni zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlashga qaratilgan.

Statistik ma’lumotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, 1991-2021 yillar davomida O‘zbekistonda muzeylar soni sezilarli darajada oshgan. Masalan, Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlariga ko‘ra, mustaqillik davrida yangi muzeylar tashkil etilib, ularning fondlaridagi eksponatlar soni ko‘paygan. Muzeylarga tashrif buyuruvchilar soni ham yildan-yilga ortib bormoqda, bu esa aholining madaniy merosga bo‘lgan qiziqishini aks ettiradi.

Ilmiy adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, muzeylar faqat eksponatlarni saqlash joyi emas, balki ilmiy-tadqiqot markazlari sifatida ham faoliyat yuritmoqda. Mahalliy va xorijiy tadqiqotchilar muzeylarning ta’limiy va ma’rifiy rolini alohida ta’kidlaydilar. Jumladan, O‘zbekistonning qadimiy shaharlari va madaniy meros obyektlariga bag‘ishlangan tadqiqotlar muzeylar faoliyatini yanada chuqurroq o‘rganishga imkon beradi.

Shu bilan birga, ayrim manbalarda muzey sohasidagi muammolar, jumladan, yetarli moliyalashtirish, kadrlar tayyorlash masalalari va texnologik modernizatsiya ehtiyojlari ham ko‘rsatib o‘tilgan. Ushbu tahlillar muzey sohasini rivojlantirish

bo'yicha kelgusidagi strategik yo'nalishlarni belgilashda muhim asos bo'lib xizmat qiladi.

Tadqiqot metodologiyasi

Ushbu tadqiqotda O'zbekistonda 1991-2021 yillar davomida muzeylar sohasining rivojlanishi, huquqiy normativ hujjatlar va statistik ma'lumotlar asosida tahlil qilindi. Tadqiqot quyidagi metodologik yondashuvlarga asoslanadi:

1. Tahliliy-metodik yondashuv

O'zbekiston Respublikasining muzeylar faoliyatini tartibga soluvchi qonunlari, Prezident farmonlari va qarorlari, shuningdek, Davlat dasturlari o'rganildi. Ushbu hujjatlar asosida muzey sohasini rivojlantirishning huquqiy va tashkiliy asoslari tahlil qilindi.

2. Statistik tahlil

O'zbekiston Davlat statistika qo'mitasi va boshqa rasmiy manbalardan olingan ma'lumotlar asosida muzeylarning soni, tashrif buyuruvchilar statistikasi, muzey fondlaridagi eksponatlar sonining o'zgarishi tahlil qilindi. Ushbu ma'lumotlar yordamida sohadagi ijobiy o'zgarishlar va mavjud muammolar aniqlandi.

3. Tarixiy yondashuv

Mustaqillik yillarida muzeylar sohasida amalga oshirilgan islohotlar bosqichma-bosqich tahlil qilindi. Muzeylarning milliy madaniyatni saqlash va rivojlantirishdagi roli tarixiy jarayonlar kontekstida ko'rib chiqildi.

Tahlillar va natijalar

Tahlillar davomida aniqlanishicha, O'zbekistonda 1991-2021 yillarda muzeylar sohasini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilgan. Huquqiy asoslar mustahkamlanib, 1999-yilda qabul qilingan "Muzeylar to'g'risida"gi qonun ushbu sohada muhim rol o'ynagan. Shuningdek, Prezident farmonlari va qarorlari orqali muzeylarning moddiy-texnik bazasini yaxshilash, ularni zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash va yangi muzeylar tashkil etish bo'yicha keng ko'lamli ishlar amalga oshirilgan.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, mustaqillik davrida muzeylar soni sezilarli darajada oshgan. 1991-yilda mavjud bo'lgan muzeylar soni 100 dan ortiq bo'lgan bo'lsa, 2021-yilga kelib bu ko'rsatkich 150 dan oshgan. Muzey fondlaridagi eksponatlar soni ham ortib, milliy madaniy merosning boyishini ko'rsatgan. Shu bilan birga, tashrif buyuruvchilar soni ham yildan-yilga oshib borgan. Ayniqsa, yoshlar va sayyohlar orasida muzeylarga bo'lgan qiziqish sezilarli darajada oshgani kuzatilgan.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, muzeylar nafaqat tarixiy va madaniy merosni saqlash maskanlari, balki ma'rifiy va ilmiy-tadqiqot markazlari sifatida ham faoliyat yuritmoqda. Muzeylarning ta'limiy roli oshib, ular yosh avlodni tarbiyalashda muhim vositaga aylangan. Shuningdek, xalqaro hamkorlik doirasida o'tkazilgan loyihalar va ko'rgazmalar muzeylar faoliyatini yanada rivojlantirishga yordam bergan.

Biroq, ba’zi muammolar ham aniqlangan. Xususan, ayrim muzeylarda moddiy-texnik bazaning yetarli darajada rivojlanmagani, kadrlar yetishmovchiligi va zamonaviy texnologiyalarning yetarli darajada qo‘llanilmasligi kabi masalalar mavjud. Ushbu muammolarni bartaraf etish muzeylar sohasini yanada rivojlantirish uchun muhim ahamiyatga ega.

Xulosa

1991-2021 yillar davomida O‘zbekistonda muzeylar sohasini rivojlantirish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar amalga oshirildi. Mustaqillik yillarida qabul qilingan huquqiy normativ hujjatlar, xususan, “Muzeylar to‘g‘risida”gi qonun, Prezident farmonlari va qarorlari muzeylarning faoliyatini tartibga solish va ularning moddiy-texnik bazasini mustahkamlash uchun mustahkam poydevor yaratdi.

Statistik ma’lumotlar shuni ko‘rsatadiki, mustaqillik davrida muzeylar soni va fondlaridagi eksponatlar miqdori sezilarli darajada oshgan. Muzeylarga tashrif buyuruvchilar, ayniqsa yoshlar va xorijiy sayyohlar sonining ortishi, jamiyatda madaniy merosga bo‘lgan qiziqishning oshganini ko‘rsatadi.

Muzeylar nafaqat tarixiy va madaniy merosni asrash maskanlari, balki ilmiy-tadqiqot va ma’rifiy markazlar sifatida ham rivojlandi. Ular milliy madaniyatni targ‘ib qilish, yosh avlodni tarbiyalash va xalqaro miqyosda O‘zbekiston madaniyatini tanitishda muhim rol o‘ynadi.

Shu bilan birga, ba’zi muammolar, jumladan, moddiy-texnik bazaning ba’zi joylarda yetarli darajada rivojlanmagani, zamonaviy texnologiyalarni joriy etishdagi qiyinchiliklar va kadrlar tayyorlash masalalari mavjudligini ham ta’kidlash lozim. Ushbu muammolarni bartaraf etish orqali muzeylar sohasini yanada rivojlantirish va uning milliy madaniyatni saqlashdagi o‘rnini mustahkamlash mumkin.

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, O‘zbekiston muzeylari madaniy, ijtimoiy va ta’limiy hayotda muhim ahamiyat kasb etib, mamlakatning madaniy merosini kelgusi avlodlarga yetkazishda hal qiluvchi rol o‘ynamoqda.

Foydalangan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Muzeylar to‘g‘risida”gi qonuni. (1999-yil, 13-aprel).
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori: “Madaniy meros obyektlarini saqlash va ulardan foydalanishni takomillashtirish to‘g‘risida”. (2020-yil, 26-may).
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti farmoni: “O‘zbekiston Respublikasida madaniyat va san’atni rivojlantirishni yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”. (2017-yil, 31-may).
4. O‘zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo‘mitasi ma’lumotlari. (1991-2021-yillar).